

Recenzje. *Sprawozdania*

Reviews. Reports

JULIA SYNOWSKA

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7790-760X>

Recenzja: Mariusz Janicki, Wiesław Władyka, *Brat bez brata. Dokąd prowadzi Polskę Jarosław Kaczyński*, Polityka, Warszawa 2019, ss. 376

Rozpoczynając analizę książki *Brat bez brata. Dokąd prowadzi Polskę Jarosław Kaczyński*, warto zwrócić uwagę na sylwetki autorów i ich wpływ na kreowaną w tekście rzeczywistość. Mariusz Janicki ukończył studia polonistyczne, natomiast Wiesław Władyka to profesor historii, zajmujący się historią współczesną. Obie postaci łączy tygodnik „Polityka”, w którym publikują swoje teksty. Książka jest próbą analizy dojścia do władzy partii Prawo i Sprawiedliwość po nieudanych dwuletnich rządach w latach 2005–2007. Analiza faktów przez autorów odbywa się na podstawie obserwowanej rzeczywistości. Niekwestionowanym atutem publikacji jest obiektywizm. Celowe jest tutaj użycie słowa „obiektywizm”. Gdy mamy styczność z dwoma autorami, osobiste wrażenia mogą wzajemnie sprawdzać, a następnie wyciągnąć z nich wnioski, podparte różnorodnymi argumentami.

Dla opinii publicznej fenomen partii Prawo i Sprawiedliwość (PiS) polega na oferowaniu społeczeństwu programów socjalnych. Książka Mariusza Janickiego i Wiesława Władyki *Brat bez brata...* stara się przybliżyć historię partii Jarosława Kaczyńskiego, począwszy od upadku rządu PiS w 2007 roku, a zakończywszy na sytuacji teraźniejszej, gdzie PiS sprawuje władzę w Polsce. Celem analizy jest obalenie mitów i wskazanie prawdziwych przyczyn osiągnięcia sukcesu przez Prawo i Sprawiedliwość. W pierwszej części przybliżono argumentację, będącą odpowiedzią na pytanie: dlaczego Polacy wybrali Prawo i Sprawiedliwość. Kolejna część

to odwołanie do tytułu omawianej książki, który idealnie wpisuje się w powyższą argumentację. Ostatni element opracowania to próba podsumowania analizy.

Odpowiadając na pytanie, dlaczego Polacy wybrali Prawo i Sprawiedliwość, pytamy jednocześnie, co było przyczyną porażki Platformy Obywatelskiej (PO). Z książki *Brat bez brata...* wynika, że główną przyczynę stanowiło dostrzeżenie w społeczeństwie luki przez PiS. Różnica pomiędzy retoryką PiS a PO polegała na podejściu do obywateli i rozwiązywaniu ich bieżących problemów. PO oferowało wyborcom jedynie złudne tłumaczenia i porównania, jak Polska „ściga” Europę gospodarczo, a PiS pokazał, że Polacy mogą żyć na takim samym poziomie, obdarowując społeczeństwo transferami socjalnymi. W tym miejscu, znając historię, można by zapytać, dlaczego Platforma, będąc u władzy, nie wymyśliła takiego rozwiązania. Odpowiedzią może być kryzys gospodarczy w latach 2007–2009 i brak gotowości gospodarki na tego typu działania. Nie wiadomo, czy gdyby PO inaczej poprowadziło politykę w tym aspekcie, to byłaby możliwa kolejna kadencja tej partii.

Przyczyn przejścia władzy przez Jarosława Kaczyńskiego autorzy książki upatrują w osobie przywódcy PO, Donaldzie Tusku. W pewnym momencie przestał on wierzyć we własną partię. Doprowadziło to w efekcie do oddania przywództwa, co Kaczyński wykorzystał. Zbudował nowy sposób patrzenia na rzeczywistość społeczną, bazując na populistycznych hasłach. Operując złożeniami, takimi jak: „wyjątkowość narodu”, „krzywda ludu”, „poczucie dumy i godności”, PiS trafił do wyborców, przejmując w Polsce władzę.

Transfery socjalne, które są charakterystyczne dla Prawa i Sprawiedliwości, stanowią jedynie część dodaną do wyżej wspomnianej retoryki, obudowującej ideologię i przesłanie ugrupowania. Partia Jarosława Kaczyńskiego w tym przypadku wyniosła naukę z porażki podczas swoich dwuletnich rządów w latach 2005–2007. Wtedy na wysokim poziomie rozwinięta była kwestia tożsamościowa. Jednak nieobudowana transferami społecznymi nie przyniosła oczekiwanego rezultatu. Wyborca nie może głosować na partię z pobudek jedynie finansowych. PiS wyszło temu naprzeciw, dodając obudowę tożsamościowo-ideologiczną. Rolę obudowy stanowiły zagadnienia, takie jak: polityka przeciw uchodźcom, kult przodków, patriotyzm czy religijność narodu. Populistycznie formułowane hasła stały się elementem rządów partii Kaczyńskiego, zjednując tym samym rzeszę wyborców.

Nie można pominąć roli obywateli, którzy mieli znaczący udział w zmianie partii rządzącej w 2015 roku. Chęć reorganizacji życia społeczno-politycznego spowodowała tak liczne poparcie dla PiS, ale należy również wspomnieć o ewolucji w postrzeganiu istoty działań politycznych przez obywateli. Wyborcy na przestrzeni ostatnich kilku lat zaczęli marginalizować rolę afer z udziałem polityków. Przełożyło się to na dostrzeganie pojedynczych zjawisk, a nie zwartej ideologii i kumulacji doświadczeń ludzi. To, co wydarzyło się rok temu, przechodzi do historii – tak właśnie dzieje się z aferami.

Kolejnym wątkiem jest tytuł omawianej książki, który rozpoczynają dwa słowa: *Brat bez brata*. Nie są to przypadkowe dwa słowa, odnoszą się bowiem do katastrofy

smoleńskiej, w której zginął brat Jarosława Kaczyńskiego – Lech, a łącząca ich więź została na zawsze przerwana. Wspomnianą relację świetnie oddaje cytat z książki: „Kaczka jest dwugłowa. Sądzę, że każdy z nich bardziej troszczy się o brata niż o siebie. Interesy brata uważają za ważniejsze niż własne. Bardziej też przeżywają krzywdy, których doznaje brat. I własne są w stanie wybaczyć, a brata – nie” [Janicki, Władyka 2019: 125–126]. Pojawia się pytanie, jaki to ma związek z omawianymi wcześniej wątkami. Katastrofa smoleńska była wykorzystana przez PiS w walce o twarde, katolicki elektorat. Stanowiła odwołanie do emocji ludzi, ponieważ śmierć poniosło 96 niewinnych osób, służąc krajowi, a tym samym ojczyźnie. Pojawia się tutaj także drugi wątek, bardziej osobisty. Utracona więź, odbijająca się następnie na działaniach politycznych. Strata wywołała w Kaczyńskim skrajnie negatywne emocje: brak empatii, samotność. Mogło się to przyczynić do chęci zawalczenia o władzę, aby pomścić zmarłego brata.

Książka *Brat bez brata. Dokąd prowadzi Polskę Jarosław Kaczyński* autorstwa Mariusza Janickiego i Wiesława Władyki jest próbą analizy mechanizmu przejęcia władzy w Polsce w 2015 roku i przybliżenia sylwetki lidera Prawa i Sprawiedliwości – Jarosława Kaczyńskiego. Niektóre fragmenty książki ukazują w sposób przenikliwy mechanizm działania lidera PiS, obecny do dzisiaj. Najważniejsze jest odnoszenie zwycięstw, tych małych i tych dużych. Poniesione koszty mają mniejsze znaczenie w całkowitym rozrachunku. Podobnie jest z językiem polityki, który ma być przede wszystkim skuteczny i efektywny.

Autorzy posługują się językiem publicystycznym, w którym można dostrzec pasję, profesjonalizm i konsekwencję. Tekst jest jednorodny, a jego atut stanowi szeroka rozpiętość czasowa zawartych w nim artykułów. Podsumowując, można stwierdzić, że jest to pozycja interesująca, przenikliwa i dobrze obrazująca dotychczasowe rządy Prawa i Sprawiedliwości, ale przede wszystkim sylwetkę przywódcy partii, Jarosława Kaczyńskiego, i motywy nim kierujące w momencie przejmowania władzy w Polsce.

BIBLIOGRAFIA

- Janicki, M., Władyka, W. 2019. *Brat bez brata. Dokąd prowadzi Polskę Jarosław Kaczyński*, Polityka, Warszawa.